

Medborgarinitiativets titel

Initiativ till lagstiftning om begränsning av användningen av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3

Datering av initiativet

4.12.2018

Initiativets form

Lagförslag

Justitieministeriets ärendenummer

SR/6636/2018

Innehållet i initiativet

I detta initiativ föreslås det att lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, kemikaliesäkerhetslagen) och de förordningar som har samband med den ändras så att konsumentbruk av de fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 som avses i EU: s pyroteknikdirektiv (2013/29/EU) förbjuds. Syftet är att avsevärt minska de olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar, i synnerhet de ögonskador och andra skador och bränder som de ger upphov till, att förbättra säkerheten vid firande av nyår och venetiansk afton, att lindra djurs stress vid fyrverkerier och att dämpa belastningen på miljön.

LAGFÖRSLAG

1. Lag om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor

upphävs i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005) 63 §, 64 §, 91 § 3 och 4 mom. och 92 §,

ändras 83 § 5 mom., 83 a § och 84 §.

63 § Upplagring i samband med handel

Paragrafen upphävs.

64 § Tillsyn och inspektion av upplagring i samband med handel

Paragrafen upphävs.

83 § Överlåtelse av explosiva varor för enskild konsumtion

--

Genom förordning av statsrådet kan försäljningen av fyrverkeripjäser som är avsedda för enskild konsumtion förbjudas under en viss tid eller tills vidare med tanke på den allmänna säkerheten.

83 a § Begränsningar i fråga om överlåtelse av fyrverkeripjäser

För konsumentbruk får endast följande fyrverkeripjäser överlåtas:

- 1) fyrverkeripjäser med mycket låg skadepotential och försumbar ljudnivå avsedda för användning inom avgränsade områden eller inne i bostäder,
- 2) fyrverkeripjäser som tänds med låga.

För konsumentbruk får emellertid inte överlåtas fyrverkeripjäser som med hänsyn till deras egenskaper är lätta att missbruka så att

- 1) användningen orsakar fara för människors hälsa, eller
- 2) användningen orsakar skada och störningar på grund av okynne.

Andra produkter än de som avses i 1 och 2 mom. får överlåtas till

- 1) en i 93 § avsedd verksamhetsutövare som svarar för tillverkning eller import av fyrverkeripjäser,
- 2) en i 94 § avsedd arrangör av fyrverkerier.

Närmare bestämmelser om fyrverkeripjäsernas mått, struktur, laddningarnas massa, laddningarnas kemiska sammansättning och andra egenskaper som påverkar deras explosionskraft, rörelseenergi, ljudegenskaper eller möjligheter till missbruk får utfärdas genom förordning av statsrådet.

84 § Innehav och användning av explosiva varor

Explosiva varor får innehas endast av dem till vilka sådana får överlåtas enligt 82, 82 a, 83 eller 83 a §.

91 § Användningen av fyrverkeripjäser

Paragrafens 3 och 4 mom. upphävs.

92 § Beaktande av lokala förhållanden när fyrverkeripjäser används

Paragrafen upphävs.

111 § Förbud mot försäljning av fyrverkeripjäser

Paragrafen upphävs.

2. Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor

upphävs i statsrådets förordning om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor (819/2015) 44 § 3 mom., 45 §, 46 §, 48 § 1 mom., 52 § 2 mom., 53 § och 63 §

ändras 48 § 1 mom., 52 § 1 mom., 54 §, 55 § 1 mom. och 56 §.

44 § Maximimängder som får upplagras

Paragrafens 3 mom. upphävs.

45 § Upplagringsanmälan

Paragrafen upphävs.

46 § Beslut

Paragrafen upphävs.

47 § Inspektionsprotokoll

Paragrafen upphävs.

48 § Upplagring som kräver tillstånd

På upplagring i samband med handel av andra explosiva varor än artiklar i kategorierna F1 och P1 tillämpas bestämmelserna i 17–20 § om upplagring av explosiva varor. På kungörelse och information om tillståndsansökningar som gäller sådan upplagring tillämpas dock inte 12 a kap. i kemikaliesäkerhetslagen.

52 § Överlåtelse av pyrotekniska artiklar för enskild konsumtion

Fyrverkeripjäser i kategori F1 samt pyrotekniska artiklar i kategori P1 och pyrotekniska artiklar som används i räddningsredskap får endast överlåtas till personer över 18 år.

2 mom. upphävs.

53 § Begränsning av tiden för överlåtelse

Paragrafen upphävs.

54 § Begränsningar i fråga om överlåtelse av fyrverkeripjäser

För konsumentbruk får endast sådana fyrverkeripjäser i kategori F1 överlåtas som definieras i de harmoniserade standarder som avses i statsrådets förordning om pyrotekniska artiklars överensstämmelse med kraven.

55 § Begränsningar i fråga om överlåtelse av pyrotekniska artiklar för professionellt bruk

Fyrverkeripjäser i kategorierna F2, F3 och F4 för pyrotekniska artiklar får överlåtas för användning endast till en sådan verksamhetsutövare som har fått ett i 15 eller 16 § avsett beslut av Säkerhets- och kemikalieverket om att säkerhetskraven för verksamheten är uppfyllda.

56 § Förvaring i bostadslägenheter

I en bostadslägenhet får det förvaras högst 2 kg krut, totalt högst 20 000 patroner för skjutvapen, arbetsredskap och startpistoler och tändhattar till dem samt kortvarigt högst 5 kg fyrverkeripjäser i kategori F1 och pyrotekniska artiklar i kategori P1.

63 § Anmälan om privat användning av fyrverkeripjäser

Paragrafen upphävs.

3. Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om säkerhetskraven vid tillverkning, hantering och upplagring av explosiva varor

upphävs 26 § i statsrådets förordning om säkerhetskraven vid tillverkning, hantering och upplagring av explosiva varor (1101/2015).

26 § Upplagring av fyrverkeripjäser i container

Paragrafen upphävs.

Motivering

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Syftet med lagförslaget är att genom förbud mot konsumentbruk av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 minska de olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar människor, djur och natur. Förslaget strider inte mot EU-lagstiftningen och faller således under riksdagens lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelser om utsläppande av pyrotekniska artiklar på marknaden finns i ett harmoniseringsdirektiv från EU och det föreskriver att medlemsstaterna inte får begränsa försäljningen av pyrotekniska artiklar i kategori F1. Försäljning till konsumenter av tomtebloss, små smällare, gnistfontäner etc. i denna kategori skulle därför fortfarande vara tillåten. Artiklar i kategori F1 används i allmänhet inomhus, har låg bullernivå och medför endast mycket liten risk.

I artikel 4.2 i direktivet sägs det att direktivet inte får ”hindra en medlemsstat från att vidta åtgärder för att förbjuda eller begränsa innehavet, användningen och/eller försäljningen till allmänheten av fyrverkerier i kategorierna F2 och F3, pyrotekniska sceneffekter samt andra pyrotekniska artiklar av skäl som rör allmän ordning, allmän säkerhet, hälsa och säkerhet, eller miljöskydd”.

Eftersom fyrverkeripjäser kan äventyra människors och djurs hälsa, säkerhet och livsmiljö och eftersom raketernas material och förbränningsprodukter belastar miljön, uppfylls motiveringen i artikel 4.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/29/EU till förbudet mot användning av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 – det vill säga människors hälsa och säkerhet samt miljöskydd – i Finland och utgör en grundad anledning att förbjuda konsumenterna att inneha och använda dessa fyrverkeripjäser.

2. Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Bestämmelser om utsläppande av pyrotekniska artiklar på marknaden finns i EU:s harmoniseringsdirektiv (2013/29/EU, pyroteknikdirektivet). I Finland finns bestämmelser om användningen av fyrverkeripjäser i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (kemikaliesäkerhetslagen, 390/2005). På användningen tillämpas dessutom statsrådets förordning om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor (819/2015) och förordningen om säkerhetskraven vid tillverkning, hantering och upplagring av explosiva varor (1101/2015).

Enligt den gällande lagstiftningen är det tillåtet för konsumenter att använda fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 utan särskilt tillstånd bara under nyårsafton kl. 18–02. Under andra tider ska en privatperson göra en anmälan till räddningsmyndigheten på det sätt som anges i 91 § 3 mom. i kemikaliesäkerhetslagen. På vissa orter har räddningsmyndigheterna tillåtit att fyrverkeripjäser används av konsumenter utan särskilt tillstånd också under den så kallade venetianska aftenen i augusti. Denna praxis varierar dock från ort till ort.

En arrangör av fyrverkerier som avses i 94 § i kemikaliesäkerhetslagen får ordna fyrverkerier och använda ovannämnda pyrotekniska artiklar. För att ordna ett professionellt fyrverkeri krävs det beslut av Säkerhets- och kemikalieverket Tukes. Dessutom ska en anmälan om fyrverkerier göras till polisen på orten 14 dygn innan fyrverkeriet arrangeras.

Kemikaliesäkerhetslagen har skärpts för att minska de skador och störningar som användningen av fyrverkeripjäser orsakar för konsumenter. År 2009 blev skyddsglasögon obligatoriska för de som skjuter fyrverkeripjäser. Samma år förbjöds försäljning och överlåtelse av fyrverkeripjäser – inklusive tomtebloss – till personer under 18 år. Även innehav av fyrverkeripjäser förbjöds för minderåriga. Dessutom förkortades användningstiden 2009 genom en förordning så att fyrverkeripjäser får skjutas bara från klockan 18 på nyårsafton till klockan 02.00 på nyårsnatten. Under tidigare år fick fyrverkeripjäser användas fram till klockan sex på morgonen på nyårsdagen utan anmälan till räddningsmyndigheten. Genom en skärpning av lagen har man också tagit bort de fyrverkeripjäser från marknaden som orsakat mest skador, såsom små romerska ljus och miniraketer. Många räddningsverk har av säkerhetsskäl begränsat fyrverkerier på nyår: På många orter är det till exempel förbjudet att använda fyrverkeripjäser i centrumområden eller på områden där de kan medföra särskild fara.

Begränsningarna har minskat men inte eliminerat ögonskador orsakade av fyrverkeripjäser. Exempelvis vid årsskiftet 2008/2009 orsakade fyrverkeripjäser 46 ögonskador, och åren efter skyddsglasögon tvång har fyrverkeripjäser orsakat ögonskador enligt följande: vid årsskiftet 2010/2011 totalt 27 ögonskador, vid årsskiftet 2011/2012 totalt 19 ögonskador och årsskiftena 2016/2017 och 2017/2018 totalt 12 ögonskador. Före 2011 var 45 procent av dem som fick ögonskador barn och unga, men även efter det har en tredjedel (33 %) av dem som fått ögonskador varit minderåriga. Tack vare de åtstramningar av lagstiftningen som gjordes 2009 och det upplysningsarbete som gjorts i årtal för att undanröja ögonskador har antalet personer med ögonskador halverats, men enligt statistiken verkar antalet skadade personer inte minska mer än så. Det finns också statistiska toppar: exempelvis vid årsskiftet 2015/2016 orsakade fyrverkeripjäser 29 ögonskador.

Antalet eldsvådor till följd av fyrverkeripjäser har i ljuset av statistiken inte minskat efter begränsningarna i användningen av fyrverkeripjäser för konsumentbruk. Enligt räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik varierade antalet eldsvådor till följd av fyrverkeripjäser mycket under nyåret redan före de bestämmelser som begränsar användningen av fyrverkeripjäser. De senaste åren har antalet bränder kring nyår legat strax över eller under hundra. Det finns inga statistiska uppgifter som gör det möjligt att noggrant bedöma hur skärpningen av användningen av pyrotekniska artiklar för konsumentbruk har påverkat andra skador som fyrverkeripjäser orsakar (t.ex. hörsel- och brännskador, stress för djur, nedskräpning av miljön, konsekvenser av försämrad luftkvalitet för personer med andningssjukdomar och hjärtsjukdomar). Det är dock ostridigt att konsumenternas användning av fyrverkeripjäser i dagsläget trots begränsningarna varje år orsakar betydande olägenheter och risker för ett stort antal människor och djur och belastar även miljön.

Syftet med detta lagförslag är att avsevärt minska dessa olägenheter och främja säkerheten när nyår och venetiansk afton firas, lindra stressen för djur vid fyrverkerier och minska belastningen på miljön.

Fyrverkeripjäser är pyrotekniska artiklar som tillverkas för nöjesbruk. Eftersom fyrverkeripjäser inte är nödvändiga för konsumenter och användningen av dem är förknippad med risker, är det enklast och effektivast att tillåta användning av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 endast för yrkesmässiga användare. I statsrådets förordning om pyrotekniska artiklars överensstämmelse med kraven (719/2015) definieras dessa artiklar på följande sätt: kategori F2: fyrverkeripjäser med låg skadepotential och låg ljudnivå avsedda för användning utomhus inom avgränsade områden, och kategori F3: med medelhög skadepotential avsedda för användning utomhus inom stora öppna områden och vars ljudnivå inte är skadlig för människors hälsa.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Enligt pyroteknikdirektivet kan medlemsländerna inte förbjuda att pyrotekniska artiklar i kategori F1 används av konsumenter. Däremot kan medlemsländerna begränsa användningen av fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 och försäljningen av dem till konsumenter. EU-länderna har införlivat direktivet i sin lagstiftning på olika sätt. I många EU-länder begränsas användningen av pyrotekniska artiklar så att den är strängare än enligt direktivet, inom de gränser som direktivet tillåter.

Bland EU-länderna hänför sig kriterierna för begränsning av användningen av fyrverkeripjäser i Belgien, Danmark, Frankrike, Irland, Italien, Malta, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland oftast till ålder, försäljnings- och användningstider, antalet köpta pyrotekniska artiklar, tillåtna typer av fyrverkeripjäser samt tillstånd och områden för användning av fyrverkeripjäser. Dessa länder har valts som jämförelseobjekt på grund av det språk som de använder i sin lagstiftning.

I detta urval av elva medlemsländer visade sig åldern för användning av fyrverkeripjäser vara det vanligaste begränsningskriteriet. Bestämmelser om minimikraven finns i artikel 4.1 a i direktivet. Åldersgränserna är strängare än i direktivet i Belgien, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland. Det näst vanligaste begränsningskriteriet gäller försäljnings- och användningstiderna, som har begränsats i Danmark, Storbritannien, Sverige och Tyskland. Det tredje vanligaste begränsningskriteriet gäller försäljningsvolymen för pyrotekniska artiklar och typen av fyrverkeripjäser, och bestämmelserna är strängare än i direktivet i Frankrike, Irland och Portugal.

Mest begränsas användningen av pyrotekniska artiklar bland EU-länderna i Irland, där fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 endast får användas vid fyrverkerier arrangerade av yrkesmässiga aktörer. De får alltså inte säljas till eller användas av konsumenter. Den irländska lagen om explosiva varor infördes 1875. Strängare straff för brott mot lagen infördes 2006. För användning av fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 för konsumentbruk och innehav av dem i försäljnings- eller överlåtelsesyfte kan böter dömas ut till ett belopp av 2 500 euro eller till och med fängelse i sex månader. Den irländska lagen om reglering av pyrotekniska artiklar, som förbjuder konsumentbruk av fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3, motsvarar bäst den modell som presenteras här.

På andra ställen världen gäller lagstiftning som begränsar användningen av fyrverkeripjäser för konsumentbruk åtminstone i Chile, där pyrotekniska artiklar får användas endast av yrkesutbildade personer vid fyrverkerier. Också i Calgary i Kanada får fyrverkeripjäser användas endast av yrkesmässiga användare som har tillstånd och certifikat för det. I Förenta staterna är det förbjudet för konsumenter att använda fyrverkeripjäser i delstaten Massachusetts. I Australien får konsumenter endast använda fyrverkeripjäser av s.k. typ 1, bland annat tomtebloss, knallhattar i lekpistoler, smällkarameller, konfettibomber för inomhusbruk och andra produkter med försumbar ljudnivå och mycket låg skadepotential som motsvarar produkter i kategori F1 i EU: s pyroteknikdirektiv.

2.3 Bedömning av nuläget

Fyrverkeripjäser utgör en fara för människor som använder och utomstående som tittar på dem. Vidare försämrar fyrverkeripjäser luftkvaliteten och orsakar varje år skador på människor. En tredjedel (33 %) av dem som fått ögonskador under nyårsfirande är barn och unga under 18 år (mellan 2 och 17 år).

Fyrverkeripjäser orsakar olägenheter också för sällskapsdjur, husdjur och vilda djur samt för naturen. De skador och olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar har vanligen samband med konsumentbruk av dem.

Proffs som arrangerar fyrverkerier har tillstånd av Tukes. I deras fyrverkerier behandlas explosiva varor av personer som är förtrogna med dem, iakttas myndigheternas anvisningar och föreskrifter och beaktas säkerhetsfaktorerna. Därför orsakar offentliga fyrverkerier mer sällan skador på de som skjuter och utomstående. Däremot förutsätts det att konsumenter som använder fyrverkeripjäser följer lagen, såsom bestämmelserna om användning av skyddsglasögon, men de behöver inte vara närmare insatta i pyrotekniska artiklar. Vid hanteringen av fyrverkeripjäser är konsumenterna helt och hållet hänvisade till bruksanvisningar, vilket innebär att fyrverkeripjäserna är i mer osäkra händer, i synnerhet när de används första gången, och kan orsaka farliga situationer. Det förekommer också att konsumenter medvetet missbrukar fyrverkeripjäser.

Offentliga fyrverkerier orsakar vanliga mindre buller och mindre luftföroreningar än fyrverkeripjäser för konsumentbruk. Den försämring av luftkvaliteten och det buller som offentliga fyrverkerier orsakar begränsas tidsmässigt och geografiskt relativt noggrant till ett visst område och en viss tidsperiod. I den nuvarande situationen, där användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk är tillåten i Finland under de tider som anges i lagen, orsakar fyrverkeripjäserna omfattande buller och försämring av luftkvaliteten i flera timmar, vilket kan kräva att känsliga människogrupper såsom astmatiker och hjärtsjuka samt djurägare förbereder sig för situationen. Även om många städer och kommuner under nyåret begränsar möjligheterna för konsumenter att ordna fyrverkerier på sådana platser där användningen anses medföra särskild fara, kan fyrverkerier med skadliga verkningar vara tillåtna i flera timmar i staden eller kommunen i övrigt. För djur kan fyrverkerier i flera timmar orsaka stress som försämrar deras välbefinnande och som kan kräva medicinering eller andra lösningar, exempelvis att man övernattar med hunden på ett hotell där fyrverkeripjäser inte får skjutas i närheten.

Användningen av fyrverkeripjäser belastar naturen i form av nedskräpning. Priset på professionellt organiserade fyrverkerier inbegriper vanligen också städning. Enligt lag är nedskräpning förbjuden och den som använder fyrverkeripjäser är skyldig att städa upp efter sig på mark som ägs av staden eller kommunen. När konsumenter använder fyrverkeripjäser under de tider som lagen tillåter, städar de inte nödvändigtvis efter sig, vilket innebär att kommunen eller staden måste åtgärda skräpet och att en del av skräpet ligger kvar på marken. Mängden skräp kan vara betydande på riksnivå, eftersom det idag säljs hela 30 miljoner fyrverkeripjäser årligen till konsumenterna.

Konsumentbruket av fyrverkeripjäser orsakar varje år bränder och egendomsskador. De senaste fem åren har räddningsverken larmats i genomsnitt 120 gånger per år på grund av en brand som orsakats av pyrotekniska artiklar, och de direkta egendomsskadorna uppskattas uppgå till i genomsnitt 580 000 euro

per år. Vid fyrverkerier som ordnas av proffs är hanteringen av fyrverkeripjäser kontrollerad och rutinerad, och en räddningsplan måste dessutom utarbetas för fyrverkerier. De orsakar i själva verket mycket sällan bränder eller egendomsskador.

I värsta fall kan person- och egendomsskadorna till följd av fyrverkerier vara omfattande. I Tusby förstördes en skolbyggnad 2009 och den kunde tas i bruk på nytt först 2011. Branden berodde på att minderåriga hanterade fyrverkeripjäser och föranledde kostnader på sammanlagt 666 000 euro, varav Tusby kommun fick betala 180 000 euro. År 2009 förstördes Beijing Television Cultural Center (TVCC), en byggnad med 44 våningar, i Kina. Branden startade från fyrverkeripjäser, en person dog, sju skadades och skadorna uppskattades till 588 miljoner US-dollar.

I Förenta staterna har det uppskattats att 11 000–13 000 personer årligen skadas till följd av användning av fyrverkeripjäser. Också i Förenta staterna är en betydande del av de skadade minderåriga. Där dör i genomsnitt 7,1 personer per år i olyckor med fyrverkeripjäser, och mellan 2001 och 2016 skedde det 114 dödsfall.

Fortfarande för ungefär tio år sedan var fyrverkeripjäser tillåtna i största delen av landet endast vid årsskiftet utan godkännande från räddningsmyndigheten. Firandet av avslutningen på sommarstugeperioden, den så kallade venetianska aftonen eller veneziaden, håller dock på att bli allt populärare. För närvarande gäller det allmänna användningstillståndet för fyrverkerier vid venetiansk afton i slutet av augusti inom följande lokala räddningsverks områden: Södra Österbottens räddningsverk, Älvdalarnas räddningsverk, Egentliga Tavastlands räddningsverk, Mellersta Österbottens och Jakobstads lokala räddningsverk, Birkalands räddningsverk, Österbottens räddningsverk, Päijänne-Tavastlands räddningsverk, Satakunta räddningsverk och Egentliga Finlands räddningsverk.

Venetiansk afton har blivit ett allt populärare evenemang och marknaden för fyrverkerihandeln har expanderat för verksamhetsutövarna inom branschen, och utvecklingen har skett samtidigt som räddningsverken har slopat anmälningsförfarandet för fyrverkeripjäser med stöd av 92 § i kemikaliesäkerhetslagen. Med tanke på de olägenheter och risker som utvecklingen och fyrverkeripjäserna medför bör acceptansen för de risker som en utvidgad användning av fyrverkeripjäser medför underkastas en demokratisk beslutsprocess. Syftet med detta medborgarinitiativ är således också att trygga demokratin.

Samtidigt som EU försöker förhindra att explosiva varor hamnar i fel händer, till exempel genom reglering som syftar till att begränsa tillgången till sprängämnesprekursorer (förordning nr 98/2013 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer), säljs explosiva varor till konsumenter i form av fyrverkeripjäser. Vissa produkter har veterligen redan använts för egenhändig tillverkning av bomber. Följaktligen krävs det en övergripande översyn av explosiva varor som är lätt tillgängliga för konsumenter för att skydda samhället mot nya typer av hot, såsom uppsåtliga terroråd och annan lagstridig verksamhet. Den lätta tillgången till fyrverkeripjäser kan också spela en roll för den nationella säkerheten.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att försäljning och användning av sådana fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 som avses i pyroteknikdirektivet, det vill säga pyrotekniska artiklar avsedda för nöjesbruk, begränsas så att endast en sådan arrangör av fyrverkerier som avses i 94 § i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, kemikaliesäkerhetslagen) i fortsättningen får ordna fyrverkerier och använda dessa pyrotekniska artiklar. I propositionen föreslås det alltså att konsumentbruk av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 ska förbjudas.

I lagförslaget föreskrivs strängare restriktioner för överlåtelse av fyrverkeripjäser. I fortsättningen får endast fyrverkeripjäser i kategori F1 överlåtas eller säljas till konsumenter. Dessutom ska innehav av andra fyrverkeripjäser än de i kategori F1 vara förbjudet för privatpersoner och brott mot förbudet ska vara straffbart med stöd av 125 § 1 mom. 7 punkten om brott mot bestämmelserna om explosiva varor i kemikaliesäkerhetslagen.

Förslaget ändrar inte bestämmelserna om pyrotekniska artiklar i kategori F1 för konsumentbruk. Konsumenterna kan alltså även i fortsättningen använda produkter med mycket låg skadepotential och försumbar ljudnivå och som är avsedda att användas inom avgränsade områden eller inne i bostäder. Sådana produkter är exempelvis tomtebloss. Med stöd av 83 § 2 mom. i kemikaliesäkerhetslagen är det förbjudet att överlåta dessa produkter till berusade eller personer under 18 år.

Lagförslaget gör att bestämmelserna om upplagring och övervakning i samband med handel av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 inte längre behövs, och 63 § och 64 § kan därför upphävas. Det föreslås också att bestämmelserna om begränsning av överlåtelsestiden för fyrverkeripjäser och om lokala begränsningar och avvikelser i fråga om användningen av fyrverkeripjäser upphävs. Den sistnämnda bestämmelsen gör det möjligt för konsumenter att använda fyrverkeripjäser inom vissa områden under venetiansk afton. Eftersom endast produkter i kategori F1 med mycket låg skadepotential i fortsättningen får överlåtas för enskilt bruk, behövs det inte längre några geografiska eller tidsmässiga restriktioner i användningen av fyrverkeripjäser av den typ som finns i dag. Fyrverkeripjäser ska dock även i fortsättningen i enlighet med 91 § 1 mom. användas så att de inte medför risk för person- och egendomsskador.

Avsikten med lagförslaget är inte att försvåra möjligheterna att ordna professionella fyrverkerier och därför ska det vara tillåtet att till verksamhetsutövare inom branschen, trots den föreslagna lagen, överlåta också andra produkter än pyrotekniska artiklar i kategori F1 enligt pyroteknikdirektivet. I propositionen föreskrivs det således på samma sätt som i 82 a § i den gällande kemikaliesäkerhetslagen att pyrotekniska artiklar i kategorierna F2, F3 och F4 i fortsättningen får överlåtas till den verksamhetsutövare som svarar för tillverkningen och importen av fyrverkeripjäser samt till arrangörer av fyrverkerier. Användningen av artiklarna ska liksom för närvarande övervakas, eftersom importörer av fyrverkeripjäser behöver importtillstånd från Tukes och arrangörer av professionella fyrverkerier behöver ett beslut från Tukes om rätt att ordna fyrverkerier.

Lagförslaget föreslås bli satt i kraft med en kort övergångsperiod som säkerställer att näringsidkarna hinner anpassa sig till de nya bestämmelserna och att privatpersoner har laglig möjlighet att använda eventuella fyrverkeripjäser som de redan har skaffat.

Syftet med förslaget är att skydda människors och djurs hälsa, säkerhet och livsmiljö samt naturen i allmänhet för de olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar. När användning av pyrotekniska artiklar i kategorierna F2 och F3 tillåts endast för yrkesmässiga användare, kan man förebygga uppkomsten av ögonskador och andra skador av fyrverkeripjäser och reducera buller från fyrverkeripjäser samt minska djurs och eventuellt även människors rädsla för oljud från fyrverkerier. Också eldsvådorna och egendomsskadorna orsakade av fyrverkeripjäser minskar. Dessutom är det lättare för människor som är känsliga för luftföroreningar att förbereda sig på att partikelhalten ökar, när platsen och tidpunkten för offentliga fyrverkerier är kända på förhand. Ett förbud mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk skyddar miljön genom att partikelutsläppen och antalet fyrverkeripjäser minskar.

Vidare är syftet med förslaget att medborgarna ska behandlas lika och att ge både människor och djur rätt till en sund och trygg bostadsmiljö och omgivning. Ett förbud mot att använda fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 för konsumentbruk är ett tydligt bevis på att de olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar människor, djur och miljö tas på allvar och inte förringas.

4. De viktigaste förslagen

4.1 ekonomiska konsekvenser

Även om ett förbud mot konsumentförsäljning av pyrotekniska artiklar kan minska omsättningen inom detaljhandeln, öppnar lagförslaget marknaden för yrkesmässiga arrangörer av fyrverkerier, vilket kompenserar de ekonomiska konsekvenserna för återförsäljarna.

Pyrotekniska artiklar orsakar olägenheter och risker för människor, djur och miljö och medför därmed kostnader. Samhällets besparingar i kostnaderna för vård av skador orsakade av fyrverkeripjäser, uppgifter inom räddningsväsendet, myndighetstillsyn, släckningsarbeten vid eldsvådor, egendomsskador och renhållning kommer att vara betydande. Förbudet mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk kan alltså ur ett helhetsperspektiv anses huvudsakligen ha positiva ekonomiska och samhällsliga effekter.

4.1.2 Konsekvenser för myndigheterna

Användningen av pyrotekniska artiklar medför tillsyns- och städkostnader för myndigheterna samt kostnader för sjukvård.

4.1.2.1 Besparingar i kostnaderna för behandling av ögonskador

Fyrverkeripjäser orsakar varje år ögonskador, och samhället står för kostnaderna för vården. Ögonskadorna har vanligen samband med konsumentbruk. Suomen Silmälääkäriyhdistys – Finlands Ögonläkarförening ry, Helsingfors universitet och Tukes har samarbetat kring statistik över ögonskador i Finland orsakade av fyrverkeripjäser ända sedan 2000. Den visar att cirka 520 patienter, det vill säga i medeltal 27 patienter per år, skadades av fyrverkeripjäser från och med nyåret 1999/2000 fram till nyåret 2017/2018. Statistiken innehåller inga uppgifter om de lindrigaste skadorna som har behandlats vid hälsovårdscentralerna och inte heller skador som eventuellt har behandlats inom den privata hälso- och sjukvården.

Av de skadade var 216, det vill säga 42 procent, barn och unga under 18 år inom variationsintervallet 2–17 år och 210, alltså 40 procent, åskådare. Statistiken innehåller 16 skador orsakade av självgjorda bomber, det vill säga 3 procent av alla skador, och det är mindre än en skada per år. Övriga skador orsakades av kommersiella produkter. Egna explosiva varor har vanligen tillverkats genom att man kombinerat eller modifierat fyrverkeripjäser som köpts i butiken.

Suomen Silmälääkäriyhdistys – Finlands Ögonläkarförening ry, Helsingfors universitet och Tukes har statistikfört ögonskador orsakade av fyrverkeripjäser efter svårighetsgrad i tre kategorier:

- 1) svår: kräver jouroperation eller lämnar sannolikt bestående synskada.
- 2) medelsvår: kräver flera vårdbesök, men läker sannolikt utan bestående skada.
- 3) lindrig: kräver sannolikt bara en undersökning.

Av ögonskadorna var 90, alltså 17 procent, svåra, 131, alltså 25 procent, medelsvåra och 226, alltså 43 procent, lindriga. I resten av fallen är uppgifterna så bristfälliga eller oklara att man inte kunnat göra någon tillförlitlig gradering av svårighetsgraden.

Det är inte möjligt att exakt uppskatta vårdkostnaderna för skadorna, eftersom skadornas art varierar särskilt i kategorin svåra skador. De direkta kostnaderna för vården kan dock uppskattas på ett ungefär genom att man som exempel använder Helsingfors universitetssjukhus (HUS) prislista för kommunerna. Priserna är alltså inte patientavgifter.

Räknat enligt prislistan för kommunerna 2018 var de direkta kostnaderna för de ovannämnda 447 skadorna i snitt sammanlagt 1 482 000 euro.

Specificering av kostnaderna för behandling av ögonskador:

Lindriga skador:

- 1,5 poliklinikbesök, pris per enhet 250 €
- recept på läkemedel, pris per enhet 25 €
- resekostnader (FPA) 65 €

sammanlagt 340 €

340 € x 226 patienter = 77 000 €

Arbetsförmåga: några dagar

Medelsvåra skador:

- 2 vård dagar, pris per enhet 550 €
- 4 poliklinikbesök, pris per enhet 250 € + 3 x 200 €
- recept på läkemedel, pris per enhet 75 €
- resekostnader (FPA) 260 €

sammanlagt 2 285 €

2 285 € x 131 patienter = 299 000 €

Arbetsförmåga: några veckor

Svåra skador:

- 5 vård dagar, pris per enhet 550 €
- jouroperation, pris per enhet 2 600 €
- senare korrigerande operation (främre delen av ögat), pris per enhet 1 800 €
 - o 1 st. 60 % av patienterna
 - o 2 st. 25 % av patienterna
 - o 3 st. 15 % av patienterna
- senare korrigerande operation (bakre delen av ögat), pris per enhet 2 500 €
 - o 1 st. 30 % av patienterna
 - o 2 st. 10 % av patienterna
- 10 poliklinikbesök, pris per enhet 250 + 9 x 200 €
- recept på läkemedel, pris per enhet 200 €
- resekostnader (FPA) 650 €

sammanlagt 12 290 €

12 290 € x 90 patienter = 1 106 000 €

I denna grupp finns det några mycket dyra och långvariga vårdtillfällen där kostnaderna är betydligt högre än genomsnittet.

Arbetsförmåga: några månader, patienten kan få bestående skada.

BERÄKNADE TOTALA KOSTNADER SAMMANLAGT = 1 482 000 €

Fyrverkeriskador är nästan utan undantag skador på det ena ögat, och det andra ögat förblir oskadat. Den invaliditet som fyrverkeripjäser orsakar är således högst 20 procent (total blindhet på ett öga).

Eftersom ögonskadorna till följd av fyrverkeripjäser vanligen hänger samman med konsumentbruk, kan man genom ett förbud mot dem för konsumentbruk varje år uppnå besparingar i vårdkostnaderna för ögonskador. Kostnadsbesparingar uppnås också genom att sjukfrånvaron minskar på arbetsplatserna och bestående ögonskador inte hindrar eller begränsar arbetet. När många barn och unga skonas från ögonskador kan de ta sig fram på normalt sätt i arbetslivet utan rehabiliteringsperioder eller bestående men som i värsta fall påverkar arbetsförmågan.

Internationella ögonläkarorganisationen International Council Ophthalmology (ICO) har föreslagit ett globalt förbud mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk. I ett ställningstagande 2016 påpekar ICO att vi inte ens med exakt reglering av försäljningen och användningen av fyrverkeripjäser kan hindra att det uppstår ögonskador.

4.1.2.2 Övriga skador

Fyrverkeripjäser orsakar också andra skador än ögonskador, bland annat hand-, hörsel- och brännskador samt krosskador i ansiktet. Exempelvis ljudnivån från pyrotekniska artiklar varierar mellan 110 och 170 decibel. Redan vid 85 decibel blir bullernivån skadlig och i synnerhet långvarig exponering kan skada hörseln.

Det finns inga statistiska uppgifter om skador på händer och hörsel och brännskador orsakade av fyrverkeripjäser som skulle kunna användas för att uppskatta vårdkostnaderna. Kostnaderna för vård av dessa skador återkommer årligen.

4.1.2.3 Räddningsväsendets uppgifter

Konsumentbruket av fyrverkeripjäser belastar räddningsväsendet och orsakar kostnader. Räddningsväsendet kontrollerar till exempel lagringen av fyrverkeripjäser, svarar för tillsynen över försäljningen till konsumenterna och behandlar privatpersoners ansökningar om att få ordna fyrverkerier. Användningen av fyrverkeripjäser är också alltid förknippad med olycksrisker och släckning av bränder, och räddningsuppdragen beräknas bli fördubblade och prehospital akutsjukvård ökar med en tredjedel bland annat under nyår.

Fyrverkeripjäser orsakar varje år egendomsskador och bränder, och bränderna är alltid förknippade med livsfara. Enligt Räddningsinstitutets fickstatistik orsakade fyrverkeripjäser larmuppdrag på grund av 66 byggnadsbränder och 455 andra eldsvådor 2013–2017. Skadorna på egendom till följd av fyrverkeripjäser varierar stort från år till år och kan uppgå till tusentals eller flera miljoner euro. Skadebeloppet påverkas av om en fyrverkeripjäs träffar väggen i en byggnad eller om den kommer in i huskonstruktionerna via taksågget. På samma sätt påverkas skadesumman av objektet som kan vara allt mellan lekstuga och stora industrifastigheter.

Egendomsskador orsakade av fyrverkeripjäser kan uppskattas på ett ungefär utifrån antalet uppdrag vid räddningsverken. Informationen har uppdaterats i Räddningsinstitutets Pronto-system. Exempelvis för årsskiftet 2016–2017 har 106 uppdrag registrerats som orsakade av fyrverkeripjäser. Värdet av den riskutsatta egendomen uppskattades till sammanlagt 850 000 euro och skadebedömningen blev 70 000 euro. Under de senaste fem åren har räddningsverken enligt Räddningsinstitutet larmats i medeltal 120 gånger per år för en eldsvåda som uppskattats bero på ”fyrverkerier eller pyrotekniska artiklar”. Räddningsverken har uppskattat att de direkta egendomsskadorna till följd av bränderna uppgår till i snitt 580 000 euro per år.

Utifrån taxorna för räddningsverkets tjänster kan man göra en vägledande bedömning av kostnaderna för att räddningsverket varit på plats med sin materiel där fyrverkeripjäser har gett upphov till en brand. Brandlarmanläggningar orsakar ibland falskt brandlarm. Om ett felaktigt brandlarm kan anses ha orsakats av verksamhetsutövaren, tas det ut en avgift på 945 euro för besök på plats av räddningsverkets materiel inom Mellersta Nylands räddningsverks område. Priserna för uppdraget varierar mellan uppskattningsvis 700 och 950 euro vid räddningsverken. Besöken är i allmänhet kortvariga.

När räddningsverket rycker ut till platsen för att släcka en brand som orsakas av en fyrverkeripjäs måste det sannolikt stanna kvar där cirka 4–10 gånger längre än på ett objekt med ett falskt brandlarm. Då blir också kostnaderna för släckning (700–950 euro) 4–10 gånger större. Dessa kostnader måste betalas av samhället.

Övervakningen av användningen av pyrotekniska artiklar hör till polisen, och även polisens larmuppdrag fördubblas under nyåret jämfört med normala veckoslut. En del av larmuppdragen gäller fyrverkeripjäser.

Släckningsarbeten och andra räddningsuppdrag har oftast samband med konsumentbruk av pyrotekniska artiklar. Fyrverkerier får bara arrangeras av företag som godkänts av Tukes. Dessutom ska en räddningsplan

utarbetas för tillställningen. De är alltså yrkesmässigt organiserade och orsakar mer sällan räddningsuppdrag och egendomsskador.

Egendomsskador orsakade av fyrverkeripjäser samt räddningsväsendets belastning är årligen återkommande kostnadsposter. Begränsningen av användningen av pyrotekniska artiklar för konsumentbruk har alltså positiva ekonomiska konsekvenser genom såväl färre egendomsskador som minskade räddnings- och förvaltningsutgifter.

4.1.2.4 Kostnader för nedskräpning av miljön

Enligt 72 § i avfallslagen (646/2011) får i miljön "inte avfall lämnas ... eller andra föremål överges eller ämnen släppas ut så att följden kan bli osnygghet, förfulning av landskapet, minskad trivsel, risk för att människor eller djur skadas eller någon liknande risk eller olägenhet (nedskräpningsförbud)". Brott mot bestämmelserna i avfallslagen kan straffas som miljöförstöring enligt 48 kap. 1 § i strafflagen.

Efter att fyrverkeripjäser har använts blir de samt kartong- och plastskräp kvar i terrängen, när deltagarna inte nödvändigtvis själva städar bort dem, särskilt efter nyårsfirande. Kostnaderna för att forsla bort skräpet måste alltså i praktiken betalas av kommunerna, eftersom det är de som i sista hand ansvarar för att städa bort skräp. Summan minskar pengarna för stadens övriga miljövård.

Enligt en uppskattning från Esbo stads teknikcentral kan nyårsfirandet tänkas medföra årliga merkostnader på cirka 10 000–13 000 euro på stadsnivå. I Esbo uppstår extra kostnader bland annat för transport av sopsäckar som placerats på populära platser för fyrverkerier och för exceptionellt fulla allmänna sopkärl. I närheten av dessa samlas också annat skräp samt avfall som förpackats i plastpåsar. Också i terrängen samlas raketskräp under vintern och våren. En del av det uppstädade skräpet är annat än sådana sopor som orsakas av raketer, alltså sönderslagna flaskor, plastbägare och mycket annat.

Plast, splitter och träkäppar som lossnar från raketer hamnar också på betesmarker där de kan hamna i djurfoder. Om fyrverkeriavfall hamnar i produktionsdjurens matsmältningskanal tillsammans med fodret, drabbas ägaren av djurgården av ekonomiska förluster när djuret måste få vård eller eventuellt rentav avlider.

4.1.3 Kostnader för djurägare

Många djur upplever att fyrverkeripjäser och krutlukt som hotfullt och kan vara uppskrämda i flera dagar. För en del skrämda hundar måste det förskrivas lugnande läkemedel, vilket medför kostnader för ägaren. Om det är fråga om ett receptbelagt läkemedel ska djuret tas till en veterinär, vilket ytterligare ökar hundägarnas kostnader till följd av fyrverkeripjäser.

Svenska Kennelklubben i Sverige uppskattar att 35 000 hundar behöver psykläkemedel varje år på grund av fyrverkeripjäser. I Sverige finns cirka 881 000 hundar. I Finland finns det cirka 700 000 hundar, och Outi Vainio, professorn i farmakologi vid Helsingfors universitet, har uppskattat att cirka 10 procent av veterinärerna för smådjur i Finland förskriver psykiskmedicin till hundar och katter. En del av läkemedlen förskrivs mot hundars skotträdsla. Hundarnas ljudkänslighet är så pass vanlig att en finländsk läkemedelstillverkare har introducerat ett eget läkemedel på marknaden för hundars skotträdsla. Det är fråga om ett receptbelagt preparat som kostar 25,19 euro på Universitetsapoteket.

4.1.4 Detaljhandeln

Även om ett förbud mot försäljning av pyrotekniska artiklar till konsumenter kan minska omsättningen inom detaljhandeln, kommer nedgången sannolikt att vara marginell, och de ekonomiska konsekvenserna för återförsäljarna och detaljhandeln kompenseras genom att det ordnas fler offentliga fyrverkerier och används fler pyrotekniska artiklar på dem. Lagförslaget öppnar marknaden för professionella arrangörer av fyrverkerier och handeln kommer sannolikt att koncentrera sig på verksamheten mellan arrangörer av fyrverkerier och importörer inom branschen. Vid behov kan det införas en kort övergångsperiod för förbudet mot användning av pyrotekniska artiklar för konsumentbruk och det hjälper detaljhandeln att anpassa sig till förändringen.

Enligt Tullens statistik över utrikeshandeln importeras årligen över en miljon kilogram fyrverkeripjäser till Finland. Importen av pyrotekniska artiklar har de senaste åren räknat i värde och kilogram varit följande enligt Tullens databas Uljas:

År	Statistikvärde (euro)	Kvantitet (kg)
2017	2 886 986	1 302 727
2016	3 675 934	1 506 464
2015	4 028 733	1 496 532

Statistiken täcker in alla importländer och består av import med tillstånd från Tukes. Av Tullens statistik framgår det inte hur importvolymen och värdet av importen fördelar sig mellan offentliga fyrverkerier och privat konsumtion, det vill säga hur många fyrverkeripjäser som säljs till konsumenter exempelvis i samband med handel och via finländska nätbutiker. Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) skiljer inte heller i importdeklarationen på om produkterna går till konsumenter eller yrkesmässiga användare (fyrverkeriuppvisningar).

Enligt uppgifter från branschen uppgår omsättningen för partihandeln med fyrverkeripjäser – alltså detaljhandeln till konsumenter – årligen till cirka 20 miljoner euro och antalet sålda fyrverkeripjäser till cirka 30 miljoner. Av dessa är något över hälften småprodukter. I Finland får fyrverkeripjäser säljas endast till privatpersoner och fyrverkeripjäserna ska hämtas personligen på ett godkänt försäljningsställe. Kommuner, föreningar, företag osv. kan inte lagligen köpa konsumentprodukter från försäljningsställen,

eftersom försäljningen sker till personer, inte till sammanslutningar. Sammanslutningar kan bara beställa fyrverkeriuppvisningar.

I Finland tillverkas för närvarande inga fyrverkeripjäser alls. Med hänvisning till det som anförts ovan kan de ekonomiska konsekvenser som begränsningen av användningen av fyrverkeripjäser för konsumenter har för detaljhandeln bedömas utifrån omsättningen för partihandeln inom fyrverkeribranschen. En konsekvensbedömning bör dessutom beakta den sannolika ökningen av antalet offentliga fyrverkerier.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

I Finland behöver konsumenterna inte göra någon anmälan till myndigheterna om användning av fyrverkeripjäser mellan klockan 18 på nyårsafton och klockan 2 på nyårsdagen. Under venetiansk afton det sista veckoslutet i augusti är det tillåtet att använd fyrverkeripjäser i vissa delar av Finland med samma tidsbegränsning. Under andra tider än nyårsafton och venetiansk afton får konsumenterna använda fyrverkeripjäser exempelvis vid privata tillställningar bara med tillstånd av räddningsmyndigheterna.

Konsumenternas användning av fyrverkeripjäser belastar räddningsmyndigheterna och polisen. Räddningsväsendet inspekterar lagringen av fyrverkeripjäser, svarar för tillsynen över försäljningen till konsumenter och behandlar enskilda personers ansökningar om att få ordna fyrverkerier vid andra tidpunkter än vid tillåtna tidpunkter. Enligt uppgifter i räddningsväsendets databas Pronto fattade räddningsmyndigheterna 425 beslut om explosiva varor 2017, medan det var 415 året innan. Största delen av besluten gällde sannolikt försäljning av fyrverkeripjäser, men i siffran ingår också andra beslut om lagring av explosiva varor. Utöver tillsynsuppgifterna är användning av fyrverkeripjäser alltid förknippad med släckningsarbeten och andra räddningsuppdrag som sysselsätter räddningsmyndigheterna. Till polisens uppgifter hör i sin tur att övervaka användningen av pyrotekniska artiklar.

Myndigheterna använder mycket arbetstid till handläggning, övervakning och räddningsuppdrag i samband med tillståndsansökningar om fyrverkeripjäser. En begränsning av användningen av fyrverkeripjäser för konsumenter skulle frigöra resurser hos räddningsmyndigheterna och polisen. Samtidigt skulle staten spara in utgifter för förvaltning och tillsyn av konsumentbruk av fyrverkeripjäser och kan styra myndigheternas resurser till verksamhet som är till större nytta för samhället, såsom att främja säkerhetskulturen.

Mellersta Nylands räddningsverk lämnade 2014 ett yttrande om en ändring av kemikaliesäkerhetslagen. Där föreslog räddningsverket att fyrverkeripjäser (pyrotekniska artiklar i kategorierna F1–F3) ska få säljas endast till yrkesmässiga användare. Försäljning till konsumenter föreslogs vara förbjuden med undantag för tomtebluss i kategori F1. Räddningsverket motiverade sitt förslag med att fyrverkeripjäser fortfarande orsakade betydande skador, även om skadorna hade visat en nedåtgående trend. Dessutom började de åtgärder som räddningsväsendet måste vidta på grund av fyrverkeripjäser åter öka vid årsskiftet 2013/2014.

Räddningsmyndigheterna är experter inom säkerhetsbranschen och de har värdefull praktisk erfarenhet av riskerna när konsumenterna använder fyrverkeripjäser. Därför är yttrandet från Mellersta Nylands räddningsverk av stor betydelse och återspeglar räddningsmyndigheternas oro över riskerna med konsumentbruk av fyrverkeripjäser.

Den nuvarande regleringen av användningen av fyrverkeripjäser för konsumentbruk under venetiansk afton är oklar ur såväl myndigheternas som konsumenternas synvinkel. Fyrverkeripjäser får användas den sista helgen i augusti i vissa delar av landet, och i vissa delar inte. I en del kommuner ska då anmälan om användning av fyrverkeripjäser göras till räddningsmyndigheterna och i en del kommuner behöver anmälan alltså inte göras. Orsaken till den förvirrande situationen är att reglerna är olika inom olika räddningsverks områden.

Utgångspunkten är att konsumentbruk av fyrverkeripjäser är förbjudet under venetiansk afton utan särskilt tillstånd, eftersom användning av fyrverkeripjäser enligt 91 § 3 mom. i kemikaliesäkerhetslagen (390/2005) ska anmälas till räddningsmyndigheten. Med stöd av 63 § 3 mom. i förordningen om explosiva varor (819/2015) är användning av fyrverkeripjäser utan särskilt tillstånd tillåten endast under nyåret. Inom vissa räddningsverks områden har räddningsverken dock med stöd av 92 § i kemikaliesäkerhetslagen fattat ett beslut som gäller hela området och innebär att konsumentbruk av fyrverkeripjäser tillåts inom området under venetiansk afton. Detta är dock inte tillåtet inom alla räddningsverksområden. Om fyrverkeripjäser används under venetiansk afton utan tillstånd, kan man enligt 125 § i kemikaliesäkerhetslagen göra sig skyldig till åtminstone brott mot bestämmelsen om explosiva varor, för vilken böter kan dömas ut.

Begränsningen i användningen av fyrverkeripjäser kan påverka verksamheten vid Tukes, eftersom arrangören av ett yrkesmässigt fyrverkeri alltid behöver ett beslut från Tukes om tillstånd att arrangera fyrverkeriuppvisning. Om användningen av fyrverkeripjäser för konsumentbruk begränsas, kan antalet yrkesmässigt verksamma arrangörer av fyrverkerier, och därigenom också antalet tillståndsansökningar, eventuellt öka.

4.3 Miljökonsekvenser

Användningen av fyrverkeripjäser har skadliga konsekvenser för luftkvaliteten, jordmånen och människorna och organismerna, det vill säga djuren i vårt land. Förbudet för konsumentbruk minskar väsentligt dessa olägenheter. I tillverkningsländerna förorenar fyrverkerifabrikerna vattendragen och sjöarna, och kan därför vara en hälsorisk för människor och vilda djur.

4.3.1 Konsekvenser för luftkvaliteten och miljön

Finlands regering har besvarat det skriftliga spørsmålet SS 456/2017 rd, där regeringen får frågan om den är beredd att överväga att begränsa fyrverkerier på grund av deras negativa konsekvenser för luftkvalitet och hälsa. Bakgrunden till spørsmålet var att fyrverkerierna på nyårsafton gav upphov till en ökning av

koncentrationen av fina partiklar som motsvarade en stor brand. Detta kunde Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) se på sina mätställen.

Finlands miljöcentral har uppskattat att fyrverkeripjäsernas utsläpp av mikropartiklar 2015 utgjorde cirka 0,4 procent av de totala utsläppen av sådana partiklar. Även om de förhöjda halterna av mikropartiklar (PM_{2,5}) från fyrverkeripjäser tydligt kan ses i vissa städers luftkvalitetsmätningar, konstaterade regeringen i sitt svar att konsekvenserna för luftkvaliteten i de stora städerna som helhet betraktat är små.

I svaret anför regeringen motiveringen att fyrverkeripjäser bara orsakar en kortvarig höjning av koncentrationerna och att förekomsten är liten. Regeringen anser det inte motiverat att inleda en särskild utredning om fyrverkeripjäsernas inverkan på luftkvaliteten. Den anser dock att det för att förebygga och minska kortvariga olägenheter är nödvändigt att fortsätta att tillämpa tidsmässiga och lokala begränsningar och rekommendationer. Dessutom bör medborgarna få mer information om fyrverkeripjäsernas effekter på luftkvaliteten.

De halter av mikropartiklar som uppmätts i Finland underskrider Världshälsoorganisationens (WHO) årliga riktvärde på 10 µg/m³ (mikrogram per kubikmeter); det är dock obestridligt att fyrverkeripjäsernas inverkan på luftkvaliteten kan observeras sporadiskt. I svaret på det skriftliga spørsmålet SS 456/2017 rd konstaterar regeringen att fyrverkeripjäser kan försämra luftkvaliteten under några timmar före och efter midnatt och att fyrverkeripjäser sporadiskt också har lett till att WHO:s uppskattade riktvärde per dygn har överskridits. I svaret på det skriftliga spørsmålet om fyrverkeripjäsernas effekt på luftkvaliteten konstaterar regeringen följande om mikropartiklarnas inverkan på hälsan:

”Fyrverkeripjäser är på nyårskvällen och nyårsnatten en ganska betydande källa till mikropartiklar och gaser som irriterar luftvägarna i städerna. Mikropartiklar anses vara särskilt skadliga för hälsan, eftersom de kan tränga djupt ner i luftvägarna. Kortvariga höga halter kan medföra att symptom förvärras eller orsaka sjukdomsattacker hos personer med astma- och hjärtsjukdomar samt ställa till problem för känsliga befolkningsgrupper. Befolkningsgrupper som är känsliga för mikropartiklar och irriterande föroreningar utgör 20–25 procent av befolkningen och består av personer med sjukdomar i andningsorganen och hjärtsjukdomar samt barn under fem år.”

Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) kan även kortvariga höga partikelkoncentrationer förvärra kroniska lung- och hjärtsjukdomar hos personer som är känsliga för luftföroreningar – det vill säga astmatiker och personer med lungsjukdomar och kranskärllssjukdomar. Symtomen kan vara hosta, andfåddhet, pneumoni och eventuella hjärtarytmier som kan påverka blodcirkulationen och öka risken för blodpropp. Barn under fem år kan få andningssymtom av förorenad luft, exempelvis hosta, halsont och snuva, lättare än friska vuxna.

I Finland säljs årligen cirka 30 miljoner fyrverkeripjäser till konsumenter. Säkerhets- och kemikalieverket Tukes har bedömt att finländarna bara vid årsskiftet skjuter cirka 300 000 kilogram fyrverkeripjäser upp mot skyn. Med dem flyger ett flertal kemikalier ut i luften, bland annat ungefär 10 000 kilogram metaller.

Enligt HRM, Institutet för hälsa och välfärd och Tukes innehåller fyrverkeripjäser alltid krut som består av svavel, kol och kaliumnitrat. Dessutom används ofta också andra ämnen, såsom koppar och strontium. Ett förbud mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk har alltså i synnerhet under nyåret betydande positiva effekter på hälsan, levnadsförhållandena och trivseln för personer som är känsliga för luftföroreningar.

Fyrverkeripjäser förorenar inte bara luften. De lämnar också skräp på marken, till exempel plasthylsor, splitter och käppar. Om fyrverkeripjäser skjuts på isen på vattenområdena, hamnar avfallet i vattnet när isen smälter. Förbudet mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk minskar avsevärt nedskräpningen från fyrverkeripjäser.

Tillverkningen av fyrverkeripjäser har lokala miljökonsekvenser i tillverkningsländerna. En undersökning i Kina (Urinary perchlorate exposure and risk in women of reproductive age in a fireworks production area of China, 2014) visar att halten av perkrolat i ytvatten, grundvatten och mark är betydligt högre i områden där det tillverkas fyrverkeripjäser i närheten än i kontrollområdena. Mer perkrolat observerades också i urinen hos kvinnor i fertil ålder än i kontrollområdena. Halterna av perkrolat i yt- och grundvatten i produktionsområdena överskred den rekommenderade gräns för dricksvatten som fastställts av Förenta staternas miljöförvaltningsmyndighet och därför lämpar sig inte vattnet som direkt källa för dricksvatten. Förorenat yt- eller grundvatten som används som dricksvattenkälla kan nämligen medföra hälsorisker. En liknande undersökning i Indien visade att det fanns en betydande ökning av perkrolathalten i grundvattnet i närheten av fabriker som tillverkar fyrverkeripjäser. Fyrverkeriindustrin och tändsticksindustrin har varit de den huvudsakliga orsaken till vattenföroreningar. Vatten som kontaminerats med perkrolat kan vara skadligt för människors och vilda djurs hälsa.

4.3.2 Konsekvenser för sällskapsdjur, husdjur och vilda djur

De negativa effekterna av mänskligt omgivningsbuller för djurs hälsa, beteende och fortplantning har uppmärksamats i omfattande grad, och frågan har undersökts mycket i både vatten- och markekosystem. Resultaten visar att effekterna av den akustiska signalen, alltså ljudet, beror på dess egenskaper (bl.a. frekvens, varaktighet, tidpunkt och styrka) och på den art som är föremål för signalen (t.ex. hörselområde, fortplantningsplats, livsmiljö och ljudbeteende). De mer kända effekterna av kortvarigt högt buller på djur torde vara bestående hörselskador på havsdjur, särskilt valar och fiskar, som orsakas av ekolodning under havsytan. De kan till och med leda till att massvis med djur driver i land. Det finns också många undersökningar om bullrets inverkan på vilda djur på land: det är till exempel känt att stadsbuller orsakar bestående beteendeförändringar hos djur och i vissa fall försämrar deras fortplantningsförmåga.

Det är svårt att undersöka vilka konsekvenser användningen av fyrverkeripjäser har för vilda djur eftersom fyrverkerier ordnas nattetid. När det gäller husdjur och produktionsdjur ser ägarna dock konsekvenserna direkt. Många undersökningar har visat att både vilda djur och husdjur reagerar negativt på plötsliga höga ljud från mänsklig verksamhet, inklusive fyrverkerier, och ändrar sitt beteende. Det finns också forskningsrön om djurparker som innehåller observationer av förändringar i beteendet hos djurarter. När

effekterna av fyrverkeripjäser diskuteras är det viktigt att beakta att effekterna inte bara gäller utomhusluften utan också inomhusluften i bostäder samt gårdar, stall och ladugårdar.

Många djur upplever att smällar, tjut, sprakande ljusfenomen och krutlukter från fyrverkeripjäser som hotfulla element och de kan vara störande för dem i flera dagar. Ett stressat djur, till exempel en hund eller en katt, kan förlora aptiten och kan kanske inte sova på grund av rädsla. Ett djur inomhus kan lägga sig under sängen eller gå in i ett skåp och kan länge vägra komma ut från sitt gömställe. Hundar kan också reagera på fyrverkerier genom att bajsas eller urinera, skälla, tjuta, flämta och röra sig oroligt i lägenheten.

Ett djur som befinner sig i panik utomhus, exempelvis en hund som rastas, kan riva sig loss från kopplet och rymma. En bortsprungen hund eller katt som springer runt i panik är en fara både för sig själv och för trafiken. Om ett djur inte är id-märkt kan det försvinna för gott. Smällarna från fyrverkerier kan öka djurets ljudkänslighet för resten av livet: till exempel en hund kan bli rädd för skarpa ljud som liknar fyrverkerier, bland annat åska på sommaren eller till och med när det smäller i dörren eller postluckan.

Fyrverkerier utgör ett extra stort stressmoment för hästar som har känslig hörsel, skarp syn och ett bytesdjurs instinkter. Tjut och blixtrar från raketer är onaturliga och hotfulla fenomen för hästar och gör att de kan bli mycket uppskrämda. I synnerhet för ridstall kan fyrverkerier medföra problem för djurhållningen, eftersom hästen är ett flockdjur och uppskrämhet kan smitta av sig från en häst till andra hästar i stallen. Rädslan kan vara så stark att avelsston rentav kan förlora dräktigheten tillfälligt. En häst som betar sig oroligt kan skada sig själv på konstruktionerna i boxen. Många stall måste alltså ordna med jour under fyrverkerier. En skenande häst på rymmen är farlig för i synnerhet trafiken och löper stor risk att skadas.

Fyrverkerier kan också stressa produktionsdjur. Uppjagade djur kan skada sig själva i konstruktionerna på djurhållningsplatsen eller rymma från beteshagen med ödesdigra följder. I svinhus, ladugårdar, hönshus och lammhus har djur sällan möjlighet att leva ut sitt artspecifika skrämselföretande till exempel genom att gömma sig. Fyrverkeripjäser är också kopplade till brandrisk: de kan antända djurhållningsplatser, såsom stall och ladugårdar.

Många vilda djur lider när de utsätts för fyrverkerier och vanligen blir de så uppskrämda att de sätter sig i rörelse. Stora vilda djur som förrirat sig ut på körbanan, bland annat hjortar och älgar, utgör en säkerhetsrisk för människor. Särskilt skadliga är akuta bullerstörningar under djurens fortplantningsperiod och nära fortplantningsställena, exempelvis kolonier. Häckande fåglar och däggdjur som bygger bon kan fly av rädsla för smällarna från fyrverkerier och överge sitt bo och sina ungar. Det i sin tur leder till att övergivna bon och ungar lätt blir byten. I närheten av vattenområden sprids ljudet över långa sträckor längs vattenytan och genererar buller även under vattenytan, även om ett eventuellt istäcke i någon mån dämpar ljudet.

De flesta fågelarter ser inte mycket i mörker, och skrämde fåglar kan stöta mot kraftledningar, träd, byggnader och till och med mot varandra. I panik kan fåglar flyga mot fönster, träd, byggnader och reklamskyltar m.m. och göra sig illa eller dö i sammanstötningar. År 2011 publicerade tidningen Behavioral

Ecology en undersökning, där man under tre på varandra följande år med hjälp av väderradar hade följt fåglarnas reaktioner på fyrverkerier. Resultaten visade att fåglarna blir skrämda och flyger mitt i natten på grund av fyrverkerier under nyårsfirandet. Undersökningen gjordes med hjälp av väderradar i Nederländerna, där bland annat ett stort antal sjöfåglar övervintrar. Studien visar att flygningen utsätter fåglarna för olyckor och avbryter deras sömn, vila eller bete samt minskar antalet fåglar, om fåglarna slår sig ner på ett nytt område och om mathållningen kräver anpassning till nya förhållanden.

Fåglar kan också flyga vilse när de flyger undan fyrverkerier, och deras immunkompetens – det vill säga deras förmåga att motstå sjukdomsalstrare och reglera infektioner – kan störas. Även om fyrverkeripjäser i sig inte orsakar dödsfall bland fåglar, kan de göra det indirekt. Till exempel under nyårsaftonen 2010 föll tusentals döda rödskuldrade trupialer oväntat från skyn i Arkansas, USA. Orsaken har antagits vara att fåglarna hade flugit iväg undan plötsligt påkomna höga ljud – eventuellt från fyrverkeripjäser – och kan ha dött efter att ha stött på föremål, drabbats av stress eller råkat ut för storm. Utan utomstående störning hade fåglarna antagligen stannat kvar i träden och varit vid liv. En annan radarbildbaserad undersökning av fallet i Arkansas har gjorts i tre laboratorier. Den visar att fåglarna hade flugit upp av skarpa ljud, troligen från fyrverkeripjäser, och flugit på varandra, på byggnader m.m. med ödesdigra följder.

Efter användningen lämnar det kvar hylsor, splitter och andra rester från fyrverkeripjäser som kan skada vilda djur, frigående sällskapsdjur och betesdjur. Delar av fyrverkeripjäser kan också hamna i djurfoder med tråkiga följder.

Vetenskapliga rön tyder på att plötsliga skarpa ljud har många skadliga effekter på djur. Således kan det anses att användningen av fyrverkeripjäser äventyrar inte bara husdjurens säkerhet utan också många vilda djurs säkerhet och inverkar negativt på deras livsmiljö. Att tillåta användning av fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 endast för yrkesmänniskor skulle i hög grad främja välbefinnandet hos ett stort antal djur.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Förbudet mot användning av fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 för konsumentbruk skyddar människors och djurs hälsa, säkerhet och livsmiljö samt överlag naturen mot de största olägenheterna med fyrverkeripjäser och är samtidigt ett erkännande av att olägenheterna spelar en roll.

4.4.1 Brott mot användningsbegränsningarna samt likabehandling

Fyrverkeripjäser är explosiva varor som säljs till konsumenter för underhållningsändamål, men de kan vara farliga i konsumenternas händer. De tilläggsbegränsningar som fastställts för konsumentbruk av fyrverkeripjäser och till exempel den ökade användningen av skyddsglasögon har minskat skadorna, vilket ibland används som motivering till att de nuvarande konsumentbegränsningarna räcker till.

År 2009 blev skyddsglasögon obligatoriska för de som skjuter fyrverkeripjäser, men bestämmelsen följs dock inte alltid. Enligt en undersökning som Tukes lät göra 2017 har andelen som inte använder skyddsglasögon legat på 16–18 procent. Dessutom avslöjade undersökningen att 7 procent planerade att skaffa fyrverkeripjäser också för minderåriga, trots att det enligt lag är förbjudet att överlåta fyrverkeripjäser till minderåriga. För närvarande drabbar en tredjedel av ögonskadorna barn. Eftersom det är svårt att övervaka begränsningarna i användningen av fyrverkeripjäser och eftersom det inte går att fastställa ett godtagbart årligt antal skadade – särskilt när det gäller barn och utomstående – är de nuvarande begränsningarna inte tillräckligt stränga. Följaktligen är det problematiskt att motivera dem med att antalet skador minskar, eftersom det ger intryck av att de enskilda skadorna förringas. En begränsning i användningen av fyrverkeripjäser för konsumentbruk vore en tydlig signal om att varje skada som orsakas av fyrverkeripjäser – oavsett om det är skador på ögon, hud, händer eller hörsel eller brandskador – är för mycket.

Detsamma gäller för andra olägenheter som fyrverkeripjäser orsakar människor. Användningen av fyrverkeripjäser har på många sätt en begränsande inverkan på vissa människogrupperns beteende och levnadsförhållanden. Till exempel vid fyrverkerier under nyårsfirandet måste människor med astma, andra kroniska lungsjukdomar och kranskärlssjukdom undvika platser där det i närheten av markytan finns synlig rök och luften luktar illa. Dessutom rekommenderas det i ett gemensamt meddelande från HRM, THL och Tukes att personer som lider av kroniska andningssjukdomar och hjärtsjukdomar för säkerhets skull ska ha på sig läkarordinerade akutläkemedel. Förbudet mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk skulle ha en gynnsam inverkan för de som ingår i dessa grupper och främja deras jämlikhet i samhället.

4.4.2 Särskilda arrangemang för djurägare

För ägare till sällskaps- och hobbydjur innebär nyårsfyrverkerier ofta specialarrangemang. I synnerhet många hundar är rädda för fyrverkerier och rastningen måste planeras utifrån fyrverkerierna. Hundar kan reagera på fyrverkeripjäser bland annat genom att bajsas eller urinera, skälla, yla och vägra gå ut. Eftersom de utsatta tiderna inte alltid iakttas, kan hundens stresstillstånd pågå i flera dagar. Fyrverkeripjäser får användas mellan den 31 december kl. 18 och den 1 januari kl. 02, men försäljningen börjar redan den 27 december och fortsätter fram till nyårsafton. Fyrverkeripjäser kan orsaka problem också för ridstall och de kan vara tvungna att ha någon på plats under nyåret. Också många vilda djur är rädda för fyrverkerier.

I 1 § i djurskyddslagen (247/1996) sägs det att syftet med lagen är att på bästa möjliga sätt skydda djur mot lidande, smärta och plåga. Av förarbetena till lagen framgår det att med plåga avses psykisk nöd, ångest, rädsla eller någon annan liknande obehagskänsla som ett djur upplever. Den nöd som fyrverkeripjäser orsakar djur kan anses uppfylla dessa kriterier. Begränsningen av användningen av pyrotekniska artiklar till yrkespersoner koncentrerar användningen till avgränsade områden och tidpunkter, minskar avsevärt olägenheterna för djur och deras ägare och motsvarar bättre djurskyddslagens syfte och anda.

4.4.3 Arbetsförhållandena i tillverkningsländerna

Fyrverkeripjäser utgör en risk för dem som arbetar med dem i tillverkningsländerna. På fyrverkerifabrikerna finns det en rad risker för säkerheten i arbetet. Arbetstagarna hanterar dagligen farliga kemikalier och fyrverkeripjäser tillverkas ofta för hand. Vid fyrverkerifabriker inträffar det tidvis allvarliga olyckor där arbetstagarna kan skadas allvarligt eller förlora livet. Dessutom används barnarbetskraft vid tillverkningen av fyrverkeripjäser.

Uppskattningsvis 90 procent av fyrverkeripjäserna i världen tillverkas i Kina. Också största delen av de fyrverkeripjäser som importeras till Finland har sitt ursprung i Kina. Enligt officiella uppgifter från kinesiska medier omkom 1986–2005 uppskattningsvis 400 personer varje år inom tillverkningen av fyrverkeripjäser. Enligt en artikel i den amerikanska tidningen Slate (2016) har chefsingenjören vid den kinesiska statens arbetarskyddsmyndighet sagt att fyrverkerifabriker är den näst farligaste industrin i landet efter kolgruvor. Under de senaste åren har hundratals människor dött i Kina till följd av olyckor i fyrverkerifabriker, säger Dipak Basu och Viktoria Miroshnik i verket International Business and Political Economy (2015, 28). Fyrverkeripjäser tillverkas också olagligt i privata hem och i skolor i Kina. Också i andra länder tillverkas fyrverkeripjäser under osäkra förhållanden. Vid en brand i en fyrverkerifabrik i Jakarta i Indonesien i oktober 2017 dog 50 personer. Fabriken använde också barn som arbetskraft.

I Kina är det billigt att tillverka fyrverkeripjäser, eftersom arbetskraften är billigare och arbetarskyddsbestämmelserna lindrigare än i Europa eller Nordamerika. Bristerna i arbetarskyddet kommer inte alltid fram för konsumenterna, vilket inte är önskvärt. I en ansvarighetsundersökning som kommunikationsbyrågruppen Miltontön lät göra 2017 konstaterades det att de finländska konsumenternas intresse för företagets och varumärkenas ansvarstagande har ökat stadigt de senaste åren. Två tredjedelar av finländarna (68 %) anser att det är viktigt eller ytterst viktigt att en produkt eller en tjänst som de köper har producerats ansvarsfullt. Dessutom intresserar sig finländarna mest för arbetshälsa och säkerhet i arbetet (36 %) när det gäller ansvarstagande.

Att döma av undersökningen ger finländarna ett starkt mandat för ett förbud mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk på grund av riskerna för säkerheten i tillverkningsarbetet. Eftersom tillverkningen av fyrverkeripjäser kan vara förknippad med etiska problem, är det önskvärt att pyrotekniska artiklar som används i offentliga fyrverkeriuppvisningar i fortsättningen i första hand köps i europeiska länder, där arbetstagarnas säkerhet i arbetet tillgodoses bättre och arbetarskyddet regleras genom lag. Det finns också magnifika och samtidigt människovänliga, djurvänliga och miljövänliga alternativ till fyrverkerier, bland annat ljusshower. Till exempel i Sverige ordnade flera kommuner en lasershow i stället för ett fyrverkeri vid årsskiftet förra året.

4.4.4 Brottsbekämpning

För köp av krut i Finland krävs ett förvärvs- eller innehavstillstånd för skjutvapen som avses i skjutvapenlagen. För närvarande har konsumenterna dock utan tillstånd möjlighet att få tillgång till krut via fyrverkeripjäser. Genom att plocka isär fyrverkeripjäser kan man ta tillvara krutet och använda det för andra ändamål. Ett förbud mot användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk har alltså också betydelse för den allmänna säkerheten och brottsbekämpningen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1 Lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor

63 §. Upplagring i samband med handel och 64 §. Tillsyn och inspektion av upplagring i samband med handel

Det föreslås att paragraferna upphävs. Enligt 45 § 2 mom. i förordningen om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor krävs ingen anmälan till räddningsmyndigheten, om upplagringen endast omfattar fyrverkeripjäser i kategori F1 eller pyrotekniska artiklar i kategori P1. Anmälningsskyldigheten gäller alltså bara fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3, som i fortsättningen inte heller annars ska få överlåtas till konsumenter. Följaktligen kan paragraferna om anmälningsförfarande och inspektion av upplagring av fyrverkeripjäser upphävas och regleringen förenklas.

Tillsynen över upplagring i samband med handel med pyrotekniska artiklar i kategorierna F2, F3, F4 och P2 och i räddningsredskap ska i fortsättningen höra till Säkerhets- och kemikalieverket, medan verket för närvarande endast svarar för tillsynen över upplagring av pyrotekniska artiklar i kategorierna F4 och P2 och räddningsredskap. Enligt 48 § i förordningen om tillsyn över tillverkning och upplagring av explosiva varor (819/2015, förordningen om tillsyn över explosiva varor) tillämpas bestämmelserna om permanent upplagring av explosiva varor på upplagring av andra explosiva varor än de som avses i 63 och 64 a § i kemikaliesäkerhetslagen.

Tillsynen över upplagringen av kategorierna F2 och F3 som är avsedda för yrkesmässig användning förväntas inte medföra något betydande behov av tilläggsresurser för Säkerhets- och kemikalieverket, eftersom försäljningsställena för yrkesmässig användning sannolikt också kommer att sälja produkter i kategori F4, som Säkerhets- och kemikalieverket redan i dagsläget utövar tillsyn över. Räddningsmyndigheten ska dock även i fortsättningen övervaka upplagringen av fyrverkeripjäser i kategorierna P1 och F1 i samband med handel, men för dem föreslås inga ändringar i anmälningsförfarandet.

83 §. Överlåtelse av explosiva varor för enskild konsumtion

Det sista momentet innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning. Genom förordning av statsrådet kan försäljning av fyrverkeripjäser som är avsedda för enskild konsumtion förbjudas under en viss med tanke på den allmänna säkerheten. I praktiken har försäljningen av fyrverkeripjäser begränsats från och med den 1 december till och med den 26 december med stöd av 53 § i förordningen om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor. Enligt artikel 4 i det gällande pyroteknikdirektivet (2013/29/EU) går det inte att införa begränsningar som gäller kategori F1 av skäl som gäller den allmänna säkerheten, och ska inte i fortsättningen vara tillåtet att släppa ut artiklar i kategorierna F2 och F3 för

enskild konsumtion. I förslaget står 83 § 5 mom. kvar för den händelse att pyroteknikdirektivet ändras så att det även möjliggör begränsningar i kategori F1 med hänsyn till den allmänna säkerheten. Formuleringen ändras dock så att begränsningarna utöver tidsbegränsningen också kan gälla tills vidare.

Marknadskontrollmyndigheten (Säkerhets- och kemikalieverket) ska fortfarande ha möjlighet att ingripa i sådana fyrverkeripjäser och andra pyrotekniska artiklar som finns på marknaden och som medför fara med de befogenheter som anges i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter (1137/2016).

83 a §. Begränsningar i fråga om överlåtelse av fyrverkeripjäser

I 1 mom. föreslås striktare bestämmelser om begränsningar i fråga om överlåtelse av fyrverkeripjäser. I fortsättningen ska till konsumenter bara få överlåtas fyrverkeripjäser med mycket låg skadepotential och försumbar ljudnivå som är avsedda för användning inom avgränsade områden eller inne i bostäder. I praktiken omfattar definitionen fyrverkeripjäser i kategori F1 enligt artikel 6 i pyroteknikdirektivet (2013/29/EU). Direktivet har genomförts nationellt genom lagen om pyrotekniska artiklars överensstämmelse med kraven (180/2015) och statsrådets förordning om pyrotekniska artiklars överensstämmelse med kraven (719/2015).

Det anmälda organet enligt pyroteknikdirektivet i Tyskland (Bundesanstalt für Materialforschung und -prüfung BAM) har som fyrverkeripjäser i kategori F1 godkänt bland annat tomtebloss, bengaliska stickor, olika typer av gnistfontäner och små smällare. Kategorierna F2 och F3 innefattar fyrverkeripjäser som raketer, fyrverkerikit, stjärnbomber och liknande artiklar som är farligare eller har högre ljudnivå än artiklar i kategori F1.

Enligt artikel 4 i pyroteknikdirektivet får direktivet inte hindra en medlemsstat från att vidta åtgärder för att förbjuda eller begränsa innehavet, användningen och/eller försäljningen till allmänheten av fyrverkerier i kategorierna F2 och F3, pyrotekniska sceneffekter samt andra pyrotekniska artiklar av skäl som rör allmän ordning, allmän säkerhet, hälsa och säkerhet, eller miljöskydd. Eftersom begränsningar i kategori F1 strider mot den europeiska lagstiftningen, föreslås det i detta läge inte i detta medborgarinitiativ att överlåtelse av artiklar i kategori F1 för enskild konsumtion ska begränsas. Inte heller dessa artiklar får överlåtas till berusade eller personer under 18 år enligt vad som sägs i 83 § 2 mom. i kemikaliesäkerhetslagen. Den gällande begränsningen, det vill säga att andra fyrverkeripjäser än sådana som tänds med låga inte får överlåtas för enskild konsumtion, föreslås inte bli ändrad.

I det nya 3 mom. föreskrivs det på samma sätt som i den gällande 82 a § att även potentiellt farliga produkter i fortsättningen får överlåtas till verksamhetsutövare som svarar för tillverkningen och importen av fyrverkeripjäser samt till arrangörer av fyrverkerier. Avsikten med lagförslaget är inte att göra det svårare att ordna yrkesmässiga fyrverkerier. Därför är det trots den föreslagna lagen tillåtet att till verksamhetsutövare inom branschen också överlåta andra artiklar än sådana som ingår i kategori F1 i pyroteknikdirektivet.

84 §. Innehav av explosiva varor

Till paragrafen fogas en begränsning som innebär att innehav av andra fyrverkeripjäser än fyrverkeripjäser i kategori F1 förbjuds för privatpersoner genom en hänvisning till 83 a §. Enligt den nuvarande lagen gäller begränsningarna i innehav av explosiva varor inte fyrverkeripjäser. Avsikten med ändringen är att förhindra att fyrverkeripjäser i fortsättningen köps till exempel över nätet inom EU. Brott mot förbudet mot innehav enligt 84 § är straffbart enligt 125 § 1 mom. 7 punkten som brott mot bestämmelserna om explosiva varor.

91 §. Användningen av fyrverkeripjäser

Det föreslås att 3 och 4 mom. upphävs. Enligt 63 § 4 mom. i statsrådets förordning om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor krävs det inte anmälan till räddningsmyndigheten för användning av artiklar i kategori F1. I fortsättningen ska det inte vara möjligt för privatpersoner att använda andra artiklar än artiklar i kategori F1. Arrangörer av fyrverkerier har fortfarande skyldighet att enligt 97 § anmäla fyrverkerier till polisen och de som använder pyrotekniska specialeffekter skyldighet att enligt 81 § underrätta räddningsmyndigheten om specialeffekter som används vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Genom förordning av statsrådet kan det i enlighet med gällande bestämmelser även i fortsättningen föreskrivas om undantag från skyldigheten att använda skyddsglasögon i fråga om vissa eller alla fyrverkeripjäser i kategori F1.

92 §. Beaktande av lokala förhållanden när fyrverkeripjäser används

Det föreslås att paragrafen upphävs. Eftersom endast artiklar med mycket liten skadepotential i fortsättningen får överlåtas för enskilt bruk och användningen av artiklarna inte kräver anmälan till räddningsmyndigheten, behövs inga regionala begränsningar i användningen av fyrverkeripjäser eller undantag från anmälningsförfarandet på samma sätt som i dag. Ursprungligen var syftet med bestämmelsen att genom ett lokalt förbud möjliggöra undanröjande av den särskilda fara som användningen av fyrverkeripjäser medför exempelvis på ett gammalt trädgårdsområde (RP 279/2004 rd, detaljmotiveringen till 92 §). Fyrverkeripjäser i kategori F1 antas inte medföra sådan särskild fara som gör det nödvändigt att i fortsättningen införa lokala begränsningar. Fyrverkeripjäser ska dock även i fortsättningen användas så att de inte medför risk för person- och egendomsskador i enlighet med 91 § 1 mom.

111 §. Förbud mot försäljning av fyrverkeripjäser

Det föreslås att paragrafen upphävs. Eftersom 63 och 64 § om anmälningsförfarande, beslut och inspektion av räddningsmyndigheten i fråga om upplagring av fyrverkeripjäser föreslås bli upphävda, behöver det i fortsättningen inte heller föreskrivas om särskilda skyldigheter för räddningsmyndigheten att avbryta försäljningen av fyrverkeripjäser. Tillsynsmyndigheten ska även i fortsättningen ha befogenheter enligt 109 och 123 § i kemikaliesäkerhetslagen att ingripa i missförhållanden vid upplagring av fyrverkeripjäser som upptäcks i samband med annan tillsyn.

1.2 Statsrådets förordning om övervakning av tillverkningen och upplagringen av explosiva varor

44 §. Maximimängder som får upplagras.

Det föreslås att 3 mom. upphävs. Bestämmelserna om tillfälliga upplagscontainrar för fyrverkeripjäser är en speciallösning som föreskrivits med tanke på den omfattande konsumenthandeln med fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 vid årsskiftet. I fortsättningen ska bestämmelserna om permanent upplagring av explosiva varor tillämpas på upplagring av fyrverkeripjäser som är avsedda för yrkesmässigt bruk.

45 §. Upplagringsanmälan

Det föreslås att paragrafen upphävs samtidigt som 63 § i kemikaliesäkerhetslagen upphävs, eftersom den inte längre behövs.

46 §. Beslut

Det föreslås att paragrafen upphävs samtidigt som 63 § i kemikaliesäkerhetslagen upphävs, eftersom den inte längre behövs.

47 §. Inspektionsprotokoll

Det föreslås att paragrafen upphävs samtidigt som 64 § i kemikaliesäkerhetslagen upphävs, eftersom den inte längre behövs.

48 §. Upplagring som kräver tillstånd

Det föreslås att 48 § 1 mom. upphävs och ersätts med ett nytt 1 mom., som föreskriver att bestämmelserna om permanent lagring tillämpas på upplagring i samband med handel av andra artiklar än artiklar i kategorierna F1 och P1. Det föreslås att 2 mom. förblir oförändrat.

På upplagring i samband med handel av andra pyrotekniska artiklar än de som avses i 63 och 64 a § i kemikaliesäkerhetslagen tillämpas bestämmelserna om permanent upplagring av explosiva varor i 17–20 §. På kungörelse av en tillståndsansökan som gäller sådan upplagring och på information om den tillämpas dock inte 12 a kap. i kemikaliesäkerhetslagen.

På upplagring i samband med handel av andra än pyrotekniska artiklar i kategorierna F1 och P1 tillämpas bestämmelserna om permanent upplagring av explosiva varor i 17–20 §. På kungörelse av en tillståndsansökan som gäller sådan upplagring och på information om den tillämpas dock inte 12 a kap. i kemikaliesäkerhetslagen.

Säkerhets- och kemikalieverket inspekterar upplag av sådana explosiva varor som avses i 1 mom. i enlighet med tillsynsplan och tillsynsprogrammet enligt 32 §.

52 §. Överlåtelse av pyrotekniska artiklar för enskild konsumtion

Det föreslås att 1 mom. ändras så att i fortsättningen får endast fyrverkeripjäser i kategori F1 samt pyrotekniska artiklar i kategori P1 och pyrotekniska artiklar som används i räddningsredskap överlåtas till personer över 18 år.

Det föreslås att 2 mom. upphävs eftersom det inte längre behövs.

53 §. Begränsning av tiden för överlåtelse

Det föreslås att paragrafen upphävs som onödig, eftersom det i fortsättningen är förbjudet att överlåta fyrverkeripjäser i kategorierna F2 och F3 till konsumenter.

54 §. Begränsningar i fråga om överlåtelse av fyrverkeripjäser

Det föreslås att 1 mom. ändras så att endast sådana fyrverkeripjäser i kategori F1 som definieras i de harmoniserade standarder som avses i statsrådets förordning om pyrotekniska artiklars överensstämmelse med kraven får överlåtas till konsumenter.

55 §. Begränsningar i fråga om överlåtelse av pyrotekniska artiklar för professionellt bruk

Det föreslås att 1 mom. ändras så att fyrverkeripjäser i kategorierna F2, F3 och F4 för pyrotekniska artiklar får överlåtas endast till verksamhetsutövare som har fått ett beslut enligt 15 eller 16 § av Säkerhets- och kemikalieverket om att säkerhetskraven för verksamheten uppfylls.

56 §. Förvaring i bostadslägenheter

Det föreslås att paragrafen ändras så att det i en bostadslägenhet får förvaras högst 2 kg krut, sammanlagt högst 20 000 patroner som används i skjutvapen, arbetsredskap och startpistoler och tändhattar till dem samt kortvarigt högst 5 kg fyrverkeripjäser i kategori F1 och pyrotekniska artiklar i kategori P1.

63 §. Anmälan om privat användning av fyrverkeripjäser

Det föreslås att paragrafen upphävs samtidigt som 91 § 3 mom. i kemikaliesäkerhetslagen upphävs.

1.3 Statsrådets förordning om säkerhetskraven vid tillverkning, hantering och upplagring av explosiva varor

26 § Upplagring av fyrverkeripjäser i container

Det föreslås att paragrafen upphävs samtidigt som 44 § 3 mom. i förordningen om explosiva varor upphävs eftersom den inte längre behövs.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020. Lagen ska dock innehålla en övergångsperiod så att användning av fyrverkeripjäser för konsumentbruk förbjuds och innehav av dem blir straffbara först den 1 januari 2022.

3. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Förslaget har samband särskilt med grundlagens bestämmelse om rätt till arbete och näringsfrihet (18 §). Den har konsekvenser för importörer av fyrverkeripjäser, försäljare av fyrverkeripjäser och yrkesmässiga arrangörer av fyrverkerier. Näringarna i anslutning till fyrverkeripjäser är redan nu strängt reglerade, och det föreslås inte att denna reglering ändras i sig. I praktiken inverkar förslaget dock på näringsidkarnas verksamhetsmiljö.

Förslaget har för det första konsekvenser för importörer och återförsäljare av fyrverkeripjäser. I och med förbudet att sälja vissa fyrverkeripjäser för konsumentbruk kommer försäljningen sannolikt åtminstone i början att minska något. Yrkesmässiga användare köper i regel sina fyrverkeripjäser direkt av importörer, vilket har konsekvenser särskilt för återförsäljarna. För det andra har omfattande återförsäljning av fyrverkeripjäser också hittills kunnat bedrivas endast under en mycket begränsad tid, så konsekvenserna blir i detta avseende rätt begränsade. I och med ändringen ökar dock sannolikt efterfrågan på professionella fyrverkerier, vilket kompenserar den eventuella nedgång i försäljningen av fyrverkeripjäser som sker i början.

Förslaget har också potentiellt positiva konsekvenser för yrkesmässiga arrangörer av fyrverkerier. Efterfrågan på professionellt organiserade fyrverkerier kan nämligen antas öka särskilt under nyåret.

Eftersom förslaget dock inte i sig inskränker näringsfriheten, även om det praktiskt sett har konsekvenser för vissa näringar, inverkar detta inte på om propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning eller inte.

Vidare har förslaget samband med grundlagens bestämmelse om egendomsskydd (15 §). Innehav av fyrverkeripjäser ska efter en övergångsperiod vara förbjudet för privatpersoner och innehav kan därefter bli straffbart som brott mot bestämmelserna om explosiva varor. Upplagring och innehav av fyrverkeripjäser har dock också hittills varit reglerade och användningen av fyrverkeripjäser har varit tillåten i mycket begränsad omfattning. Enligt grundlagsutskottets praxis ska grundlagsordning tillämpas bara i undantagsfall när det är fråga om lagstiftning som ingriper i egendom. Även om förslaget således har lindriga konsekvenser också med tanke på egendomsskyddet, säkerställer övergångsperioden att privatpersoner har möjlighet att lagligen använda eventuella fyrverkeripjäser som redan införskaffats. Följaktligen kan förslaget också till denna del behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Ekonomiskt stöd till initiativet

Inget

Insamling av stödförklaringar

- Kansalaisaloite.fi
- Annan webbtjänst
- Insamling i pappersform

Sammanlagt antal stödförklaringar som hittills samlats in någon annanstans

Insamlarens uppskattning: **0** st.

Länkar till andra webbplatser

- Rajat räiskeelle

Ansvarspersoner

Initiativtagare

Erja Veivo

Helinä Ylisirniö

Hannele Luukkainen

Mika Tolvanen

Harri Lehkonen

Vesa-Matti Mäkinen

Anna Wahlberg

Fred Sundwall

Päivi Lahti

Hannu Halila

Företrädare

Hanne Lavikainen

Hannele Luukkainen

Mika Tolvanen

Harri Lehkonen

Anna Wahlberg

Ersättare

Erja Veivo

Pekka Törmälä

Sonja Luola